

Inkludering vs. Exkludering

En undersökning av övergångsrättvisa och frihet

Abstract

Denna uppsats är en komparativ studie av övergångsrättvisprocesserna i Sydafrika 1990–2005, Sierra Leone 1999-2014 och Burundi 2000-2015 utifrån dess inkluderande respektive exkluderande natur. Uppsatsen ämnar undersöka korrelationen mellan en inkluderande respektive exkluderande övergångsrättvisprocess och graden av frihet i landet. Uppsatsen utgår från vissa teoretiska antagande om övergångsrättvisa och Anna K. Jarstad och Timothy D. Sisk teori om dilemman i freds- och demokratibyggnad. Genom att undersöka tre olika mekanismer inom övergångsrättvisa kom författarna fram till att det finns vissa faktorer som pekar på en korrelation mellan graden av inkluderande respektive exkluderande övergångsrättvisan och graden av frihet.

Nyckelord: Övergångsrättvisa, inkluderande, exkluderande, frihet, Sydafrika, Sierra Leone, Burundi

Antal ord: 7095

Innehållsförteckning

1	Introduktion	1
1.1	Problemområdet	1
1.2	Syfte, frågeställning och hypotes	2
2	Teoretiskt ramverk	3
2.1	Tidigare forskning	3
2.1.1	Inkluderande och exkluderande	3
2.1.2	Dilemman	4
2.2	Eget teoretiskt ramverk	5
3	Metod och design	6
3.1	Metod, val av fall och variabler	6
3.2	Operationalisering	7
3.3	Material	7
3.4	Avgränsningar	8
4	Fallbeskrivning och analys.....	9
4.1	Bakgrund	9
4.1.1	Sydafrika	9
4.1.2	Sierra Leone	10
4.1.3	Burundi.....	11
4.2	Fallbeskrivning och analys.....	12
4.2.1	Sydafrika	12
4.2.2	Sierra Leone	14
4.2.3	Burundi.....	16
5	Slutsats	19
6	Referenser.....	20

1 Introduktion

1.1 Problemområdet

Övergångsrättvisa har i praktiken förekommit i post-konfliktsamhällen i århundraden men det är först på senare år en norm att inkludera övergångsrättvisa i både internationella och nationella försoningsprocesser har etablerats (Reiter, 2017b, p. 29). Den moderna övergångsrättviseprocessen har sina rötter i Nürnberggrättegångarna där brott mot mänskligheten som koncept etablerades. Under 70- och 80-talet gick många diktaturer mot mer demokratiska styrelseskick. I flera fall såg den gamla regimen till att ge dem själva amnesti för de brott de kan ha begått under diktaturen, vilket, i och med deras immunitet, skapade ett behov av mekanismer som inte bara behandlade det legala aspekterna av rättvisa. Detta öppnade upp för mekanismer som mer fokuserade på offren än förövarna, som sanningskommissioner (Reiter, 2017b, pp. 31-34).

I och med kalla krigets slut fanns det mer utrymme för det internationella samfundet att intervensera i konflikter världen över. Detta ledde till att FN kunde ta en större roll i att stoppa konflikter och senare i själva övergångsrättviseprocessen. Genom detta hoppades man kunna etablera nya internationella normer som var mer i linje med de värderingar som kommer med den liberala demokratin (Reiter, 2017b, p. 35). Denna förändring har kallats ”*justice cascade*” (Reiter, 2017b, p. 39) och syftar till den snabba, globala förändring där mänskliga rättigheter får ta större plats och det finns en samsyn på att ansvariga för brott mot dessa bör straffas (Reiter, 2017b, p. 39).

Det är i denna kontext som övergångsrättvisan idag verkar. Bland annat ser FN övergångsrättvisa som en självklar del i fredsbyggande (FN, 2010). Däremot har forskning visat på att en övergångsrättviseprocess i sig inte garanterar fredliga, inkluderade demokratier, och att substansen i processen spelar stor roll för utfallet. Övergångsrättvisa är en process som påverkar och påverkas av de samhällsinstitutioner den interagerar med och beroende på dessa interaktioner har processen potential att både underbygga demokratier och autokratier. Den huvudsakliga skillnaden i processen mellan dessa två utfall hävdas vara huruvida den är *inkluderande* eller *exkluderande* (Mihir, 2017, pp. 2-3).

Forskning inom övergångsrättvisa har ännu inte lyckats producera resultat som övertygande visar på kausala samband mellan övergångsrättvisa, i stort eller vissa mekanismer, och stat-nivå effekter, såsom långvarigheten av fred eller statsskick (Thoms, et al., 2010, p. 352). Thoms et al. (2010, pp. 345, 346) menar att fler komparativa studier med systematiska undersökningsmetoder som diskuterar

enskilda mekanismer snarare än övergångsrättvisa i allmänhet krävs för att ge mer robusta resultat. Vi tar avstamp i detta resonemang när vi utvecklar designen för denna uppsats och baserar våra val av fall på likheter i förutsättningar och typer av övergångsrättvisemekanismer. Detta leder oss fram till vårt syfte med denna uppsats.

1.2 Syfte, frågeställning och hypotes

Vårt syfte med denna uppsats är att undersöka om det finns en korrelation mellan övergångsrättnissas inkluderande respektive exkluderande natur och graden av frihet. De fall vi har valt för att undersöka huruvida denna korrelation existerar är Sydafrika, Sierra Leone och Burundi.

Detta leder oss fram till vår frågeställning: *Varför blir vissa post-konfliktsamhällen mer fria och andra mindre?* För att hjälpa oss att besvara denna frågeställning har vi två hypoteser som vi ämnar testa:

En mer inkluderande övergångsrättvisprocess leder till mer frihet respektive en mer exkluderande övergångsrättvisprocess leder till mindre frihet.

2 Teoretiskt ramverk

2.1 Tidigare forskning

Övergångsrättvisa är eller har ingen egen dominerande teori, även om det finns försök att skapa en (Mihir, 2017, pp. 20-21). Vi kommer därför här redogöra för vad vi anser vara de övergripande karaktärsdragen av övergångsrättvisa och redogöra kort för de teoretiska enigheter som verkar finnas.

Övergångsrättvisa är ett verktyg för att hantera ett förflutet av orättvisa eller illdåd, som eftersträvar att delegitimera de som styrde under den förflutna perioden och samtidigt legitimera och stödja införandet av ett nytt styre. Den utgör dock inte ett enskilt verktyg för fredsbyggande, utan består av en rad processer och mekanismer. Dessa kan vara både juridiska och icke-juridiska och används i samhällen i syfte att hantera och gå vidare från tidigare upplevda illdåd genom att se till att peka ut de ansvariga, skipa rättvisa och slutligen uppnå försoning (FN, 2010, p. 2). Dessa mekanismer innefattar bland annat legal rättvisa, amnestier, sanningskommissioner, reparation till offren, minnesplatser och reformer av institutioner (FN, 2010, pp. 7-9).

Det framstår som att det finns en enighet kring en uppfattning om att övergångsrättvisa handlar om en normativ tolkning av rättvisa. Enigheten verkar även sträcka sig till den centrala rollen som innehas av medborgare och deras medverkan för övergångsrättsvisas effekter (Mihir, 2017, p. 21).

När man har forskat inom övergångsrättvisa har man traditionellt delat in det i tre olika analysnivåer, den individuella, den institutionella och den nationella. På den individuella nivån undersöker man främst hur människor har upplevt olika mekanismer inom övergångsrättvisa. Den institutionella nivån behandlar i vilken grad olika mekanismer uppfyllde de mål de hade. Slutligen går man in på den nationella nivån där man undersöker vilka effekter olika mekanismer har på länder (Reiter, 2017a, pp. 270-271).

2.1.1 Inkluderande och exkluderande

I enlighet med vårt syfte och frågeställning är vi intresserade av processen övergångsrättvisa och graden av inkluderande respektive exkluderande i denna process. I tidigare forskning har man med en inkluderande process menat att alla

parter till en konflikt inkluderas i processen oavsett vilken roll parten har haft i konflikten, diktaturen eller brottet (mot de mänskliga rättigheterna). Med parterna menas förövare, offer och passiva åskådare. En inkluderande process har som mål att fördela skulden och ansvaret på alla ansvariga parter, oavsett om de är en del av den förlorande eller vinnande sidan. Målet för de nya makthavarna med denna process är att visa på en vilja att demokratisera och att ta avstånd från den gamla regimen och dess brott (Mihir, 2017, p. 3). Det är viktigt att påpeka att det inte handlar om att relativisera utan snarare om att ta upp det som faktiskt hände och inte förneka eller utelämna händelser pga att det är en viss sida som gjorde det.

En exkluderande process är helt och hållet på den vinnande sidans villkor där regimen pekar ut vissa grupper som offer och andra som förövare endast med hänsyn till vad som är bäst politiskt för den nuvarande regimen. Enligt denna teori antas det att en mer inkluderande process ger ett demokratiskt samhälle och en mer exkluderande process ett mer autokratiskt samhälle (Mihir, 2017, pp. 3-4).

2.1.2 Dilemman

Inom freds- och demokratiforskning har Anna K. Jarstad och Timothy D. Sisk undersökt vilka dilemman som kan uppstå när man använder demokrati som ett verktyg för att uppnå fred efter en intra-statlig konflikt (Jarstad & Sisk, 2008, p. 1). Dessa dilemman uppstår i fyra former, det horisontella, det vertikala, det temporala och det systemiska (Jarstad & Sisk, 2008, p. 11).

De olika dilemman avser att illustrera hur demokratiprocessen och fredsprocessen kan påverka varandra, där ansträngningar för att demokratisera kan påverka freden negativt och vice versa (Jarstad, 2008, pp. 17-18). De två dilemman vi är intresserad av är det horisontella och det vertikala.

Det horisontella dilemmat rör vilka grupper man bör inkludera respektive exkludera i en freds- och demokratiprocess. Att inkludera stridande grupper i ett fredsavtal kan vara nödvändigt för att få till stånd en fred men det kan i sin tur ha en negativ inverkan på demokratiprocessen (Jarstad, 2008, p. 22).

Det vertikala dilemmat rör även det vilka grupper man bör inkludera respektive exkludera men mellan en elit och den breda massan. Detta leder till ett dilemma mellan effektivitet och legitimitet. Genom att inkludera folket som rörs av freds- och demokratiprocessen ger man processerna ett visst mått av legitimitet men å andra sidan kan effektiviteten bli lidanden (Jarstad, 2008, p. 23).

Övergångsrättvisa, dess inkluderande respektive exkluderande, tillsammans med element från dessa två dilemman utgör det egna teoretiska ramverk som vi nu ska redogöra för.

2.2 Eget teoretiskt ramverk

Vi baserar vårt teoretiska ramverk huvudsakligen på Mihrs (2017:3-4) teoretiska antagande om inkluderande och exkluderande övergångsrättvisa och dess korrelation med statskicket som etableras i post-konfliktsamhället. I stort sett har vi valt att förhålla oss till samma definitioner av *inkluderande övergångsrättvisa* respektive *exkluderande övergångsrättvisa*, med en skillnad i förhållande till amnestier. Vår tolkning är att Mihrs definition av inkluderande som att möjliggöra för skuld att appliceras på samtliga sidor och därmed att rättvisa skall kunna skipas mot samtliga förövare, vilket vi inte anser kompatibelt med amnestier, då amnesti per definition innebär att ett eller flera offer därmed inte får sin rättvisa skipad. Vi har därmed valt att komplettera Mihrs definition med Jarstads (2008, pp. 21-22) definition av inkludering respektive exkludering, tagit från det horisontella dilemmat. Denna definition nämner nämligen uttryckligen amnestier som en del i inkludering (Jarstad, 2008, p. 22). Produkten blir en definition där inkludering dels berör utdelning av amnestier dels möjligheten att få sin rättvisa skipad. Därmed har amnestier en dubbelsidig natur där de kan ha en inkluderande och exkluderande effekt samtidigt.

Utöver detta skiljer sig även vårt teoretiska ramverk i förhållande till korrelationen. Vi menar att korrelationen är mellan graden av inkluderande respektive exkluderande övergångsrättvisa och graden av frihet i landet. Alltså inte nödvändigtvis landets statskick.

3 Metod och design

3.1 Metod, val av fall och variabler

Vi har valt att göra en komparativ fallstudie för att hjälpa oss att svara på vår frågeställning och testa vår hypotes.

De länder vars övergångsrättvisprocess vi har valt att undersöka är Sydafrika, Sierra Leone och Burundi. För att välja fall i enlighet med vårt syfte och som kan hjälpa oss att besvara vår frågeställning och hypotes har vi utgått från vår beroende variabel och vår oberoende variabel. Den beroende variabeln är graden av frihet och den oberoende variabeln är graden av inkluderande respektive exkluderande övergångsrättvisa. Vi har använt oss av Freedom House och dess index *Freedom in the World* (Freedom House A, 2006, Freedom House B, 2015, Freedom House C, 2016) för att kunna bestämma graden av frihet i våra olika fall.

För att kunna testa våra hypoteser har vi alltså valt fall utifrån dess grad av frihet, fastställt av Freedom House, och om de har haft en övergångsrättvisprocess. På skalan som går från fri till icke fri är Sydafrika fri (Freedom House A, 2006), Sierra Leone delvis fri (Freedom House B, 2015) och Burundi icke fri (Freedom House C, 2016).

Alla våra fall har även genomgått en övergångsrättvisprocess. Denna process har tagit plats efter inbördeskrig i Burundi och Sierra Leones fall. När det kommer till Sydafrika har den tagit plats efter apartheidregimens fall. Konflikterna avslutades officiellt 2005, 2002 och 1994. Vi är väl medvetna om att Sydafrika skiljer sig i tid och typ av konflikt och att dess övergångsrättvisprocess kan färgas av detta. Men då vi inte gärna ville ta in ett land från en annan region än den vi har hittat de andra två fallen i anser vi att Sydafrika ändå är ett bra val för vår studie. Vi är även medvetna om att Sydafrikas övergångsrättvisprocess har setts som en modell för andra processer att ta efter och att den med största sannolikhet har påverkat både Sierra Leone och Burundis process. Vi är medvetna om att graden av frihet kan bero på flera andra variabler men i just denna uppsats är vi intresserade av typen av övergångsrättvisa.

3.2 Operationalisering

Som vi har berört består övergångsrättvisan av flera olika mekanismer, både juridiska och icke juridiska. För att kunna mäta graden av inkluderande respektive exkluderande övergångsrättvisa har vi valt att fokusera på tre olika mekanismer: Amnestier, sanningskommissioner och juridisk rättvisa. Vi anser att dessa tre bäst representerar hur vi har definierat övergångsrättvisa där processen ämnar att “(...) *ensure accountability, serve justice and achieve reconciliation*” (FN, 2010, p. 2).

För att kunna mäta graden av inkluderande respektive exkluderande övergångsrättvisa har vi tre specifika frågor vi ställer till vårt material *Vad var syftet med mekanismen? Vilka grupper inkluderades respektive exkluderades i mekanismen?* och *Hur levde mekanismen upp till de ambitioner som satts upp för den?*

Dessa frågor anser vi är tillräckliga för att avgöra om en mekanism är inkluderande eller exkluderande då de täcker både ambitionen med mekanismen och hur den faktiskt utkristalliserades. Utifrån detta kan man sen dra slutsatser om hur processen som helhet sett ut.

3.3 Material

För att kunna svara på de tre frågorna har vi använt oss av både primära och sekundära källor. De primära källorna består främst av fredsfördrag från de olika konflikterna, resolutioner från FN, lagar och dokument som reglerar mekanismer som rör övergångsrättvisa och rapporter från de olika kommissionerna, NGO:s och FN. I fallen Sydafrika och Sierra Leone har det inte varit några problem att hitta dessa officiella dokument men när det gäller Burundi stötte vi på problem då de dokument vi hittade alla var på franska och inte översatta till engelska. Därför vilar mycket av vår analys av Burundis process på en rapport från *United Nations Human Rights Council* (UNHRC) som behandlar mycket av de officiella dokument vi inte hade tillgång till. Vi förstår att detta är en svaghet i vår analys då vi måste lita på att denna rapport inte utelämnar något som vi skulle ha ett intresse av.

För att kunna se hur mekanismerna levde upp till de ambitioner som fanns har vi använt oss dels av de officiella rapporterna från de olika kommissionerna dels sekundära källor som har gjort en analys av processen från en annan utgångspunkt än oss. Fakta om själv konflikterna har vi använt oss av källor som UCDP, Nationalencyklopedin, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och World Encyclopedia.

Som vi redan har nämnt har vi använt oss av Freedom House och deras rapport *Freedom in the World* för att bestämma graden av frihet.

3.4 Avgränsningar

I denna uppsats kommer vi att undersöka övergångsrättvisan under en tidsperiod om 15 år från det att den formella fredsprocessen påbörjas i varje fall. Anledningen till att vi har valt att avgränsa uppsatsen på detta sätt är tvådelad. Att påbörja vår undersökning vid fredsprocessens start beror på att en av de mekanismer vi har valt att undersöka, amnestier, oftast förhandlas fram under fredsförhandlingarna och inte när fredsavtalet är på plats.

Valet att hålla oss till tidsramen på 15 år beror på att Burundi 2015 började uppleva interna oroligheter kopplat till presidentvalet samma år. Idealiskt hade vår undersökning gått fram till i år för att få en längre tidsperiod då övergångsrättvisa både är kort- och långsiktigt (Mihir, 2017, p. 21). I och med att interna oroligheter i sig påverkar graden av frihet i ett land har vi valt att avgränsa oss till 15 år för att undvika att denna variabel kontaminerar vårt resultat.

Detta innebär alltså att vi kommer att undersöka Sydafrika mellan åren 1990–2005, Sierra Leone 1999–2014 och Burundi 2000–2015, vilket i sin tur innebär att graden av frihet för varje land hämtas från Freedom House 2006, 2015 och 2016.

4 Fallbeskrivning och analys

4.1 Bakgrund

4.1.1 Sydafrika

Sydafrika har från dess självständighet 1931 varit ett djupt segregerat land med stora skillnader mellan den icke-vita majoritetsbefolkningen och den vita styrande minoriteten. 1948 blev dessa skillnader institutionaliserade genom införandet av apartheidsystemet (World Encyclopedia, South Africa, 2004). Motståndet mot apartheid hade först icke-våld som mantra men efter att polis öppnade eld mot en demonstration i Sharpsville 1960 och dödade 69 människor trappades konflikten upp och oppositionsledare som Nelson Mandela fängslades. Sharpsville ledde till massiv internationell kritik mot apartheid och internationella sanktioner. När även Storbritannien sällade sig till den internationella kritiken gick Sydafrika som ett svar på detta ur samväldet och utropade sig till en republik 1961 (Nationalencyklopedin, Sydafrika, 2019).

Som ett led i apartheidpolitiken tvångsförflyttades miljoner svarta medborgare till vad som i praktiken var reserat uppdelade efter ens folkgruppstillhörighet. Fyra av dessa reserat var enligt den sydafrikanskas regeringen självständiga stater men de var aldrig erkända av det internationella samfundet (Nationalencyklopedin, bantustan, 2019). Tvärtom sågs apartheidpolitiken som ett brott mot mänskligheten av FN:s generalförsamling (Nationalencyklopedin, apartheid, 2019).

Protesterna som började i Soweto 1976 och som senare spred sig över landet visade sig vara början till slutet av apartheidsystemet men det dröjde fram till 1994 och valet av den frigivne ledaren för *African National Congress* (ANC) Nelson Mandela till president innan apartheid officiellt var avskaffat (Nationalencyklopedin, Sydafrika, 2019). Förhandlingar mellan regeringen och ANC började i hemlighet under andra halvan av 1980-talet och blev offentliga 1989. Sydafrikas president de Klerk annonserade 1990 att ANC och dess allierade inte längre var illegala och beordrade att Nelson Mandela skulle släppas från det fängelsestraff han avtjänat. Då påbörjades officiellt förhandlingar för att avskaffa apartheid och påbörja processen mot demokrati (TRC/R/Vol.2, 1998, p. 40).

Protesterna som började i Soweto 1976 och som senare spred sig över landet visade sig vara början till slutet av apartheidsystemet men det dröjde fram till 1994 och valet av den frigivne ledaren för *African National Congress* (ANC) Nelson

Mandela till president innan apartheid officiellt var avskaffat (Nationalencyklopedin, Sydafrika, 2019). Förhandlingar mellan regeringen och ANC började i hemlighet under andra halvan av 1980-talet och blev offentliga 1989. Sydafrikas president de Klerk annonserade 1990 att ANC och dess allierade inte längre var illegala och beordrade att Nelson Mandela skulle släppas från det fängelsestraff han avtjänat. Då påbörjades officiellt förhandlingar för att avskaffa apartheid och påbörja processen mot demokrati (TRC/R/Vol.2, 1998, p. 40).

Under apartheid upplevde Sydafrika mord, fängslande av politiska motståndare, tortyr och massakrer. Även själva essensens av apartheid, dvs den sociala och ekonomiska diskrimineringen av den icke-vita befolkningen var ett öppet sår. Som ett led i denna process röstade Sydafrikas parlament 1995 igenom *Promotion of National Unity and Reconciliation Act* som gav ett ramverk för hur denna process skulle genomföras (Hayner, 2011, p. 27).

4.1.2 Sierra Leone

1991 inleddes det brutala inbördeskrig i Sierra Leone som skulle fortsätta fram till 2002 och skörda tiotusentals människoliv. Sierra Leones historia från dess självständighet 1961 fram till inbördeskrigets början är allt annat än stabil med militärkupper och enpartistyre (MSB, 2013, p. 1).

I mars 1991 gick *Revolutionary United Front* (RUF) på offensiven mot Sierra Leones regering med löften om att kasta ut vad de ansåg vara en korruperad regering och införa demokrati i landet. Missnöjet mot regeringen var stor i landet och RUF fick inledningsvis ett stort stöd (MSB, 2013, p. 2). Inbördeskriget hade alla de drag som Mary Kaldor skulle tillskriva vad hon kallar *nya krig* (Källa behövs, Kaldor). Varken RUF eller regeringsstyrkorna var speciellt intresserade av direkta konfrontationer utan fokus låg på att kontrollera de inkomstkällor som fanns i landet, som diamantgruvor och timmerläger. Genom tvångsrekryterad arbetskraft kunde parterna dra nytta av landets resurser för att finansiera och fortsätta kriget. RUF drog inte bara nytta av tvångsrekryter som arbetskraft utan användandet av barnsoldater och sexuellt våld var utbrett (MSB, 2013, pp. 2-3).

1996, efter att båda sidor hade haft övertaget för att sen tappa det i flera omgångar, gick båda sidor med på att mötas vid förhandlingsbordet. Ett fredsavtal skrevs även på av både Sierra Leones president Ahmad Tejan Kabbah och RUF ledare Foday Sankoh. Men fredsavtalet följdes inte och efter en militärkupp tvingas Kabbah att fly landet. Militären bjuder in Sankoh att styra landet tillsammans och deklarerar att konflikten är över. Efter en internationell intervention 1998 avsattes militärjuntan och Kabbah återinstallerades som president. (MSB, 2013, pp. 4-5).

Ett nytt fredsavtal förhandlades fram 1999, Loméavtalet. Men det dröjde fram till 2002 innan kriget officiellt avslutades med hjälp av både trupper från Storbritannien och en FN-styrka (MSB, 2013, pp. 5-6). Under kriget begicks det fruktansvärda brott och precis som i Sydafrika beslutades det att vissa övergångsrättsmekanismer skulle implementeras för att komma tillrätta med

dessa brott vilket fastställdes i dels Loméavtalet dels i *Truth and Reconciliation Commission Act* (Hayner, 2011, pp. 58-59).

4.1.3 Burundi

Burundi blev självständigt 1962 och har precis som Sierra Leone ett förflutet med enpartistyre och militärkupper fram till inbördeskriget. De två olika etniska grupperna Hutu och Tutsi har under åren legat i konflikt med varandra där Tutsiminoriteten har haft makten i landet (World Encyclopedia, Burundi, 2004). Under 70- och 80-talet utsattes Hutubefolkningen för våld som resulterade i uppemot 200 000 döda och 300 000 flyktingar (Lambourne, 2014, p. 45).

I de flyktingläger som bildades i Tanzania bildades under 80-talet gruppen Palipehutu som jobbade mot en väpnad kamp mot den styrande Tutsiminoriteten. Palipehutu var en politisk gruppering men från denna grupp bildades flera olika väpnade grupper med det övergripande målet att störta regeringen i Burundi för att skydda Hutubefolkningen (UCDP, Burundi, 2019).

1992 infördes ett flerpartisystem för första gången i landets historia. I det efterföljande presidentvalet vann Melchior Ndadaye som tillhörde Hutubefolkningen och Burundi upplevde ett relativt lugn. Detta lugn avbröts i och med att presidenten mördades under andra halvan av 1993 (UCDP, Burundi, 2019). Detta anses vara gnistan som startade inbördeskriget (Lambourne, 2014, p. 45) (Leclercq, 2017, p. 531).

Under krigets gång var våld mot civila från både regeringen och rebellgrupper vanliga och både Tutsi- och Hutucivila har utsatts för ett massivt våld (massakrer). I början av kriget tvångsflyttade regeringen uppemot 300 000 civila Hutus till läger för att förhindra kontakt med Huturebellerna. Dessa läger stängdes 1999 efter internationella påtryckningar. Internationella aktörer har även deltagit i konflikten aktivt genom stridande militär och inaktivt genom materiellt stöd (UCDP, Burundi, 2019).

Även fredsprocessen i Burundi har haft ett stort inflytande från internationella aktörer där Tanzania, Uganda och Sydafrika var de drivande krafterna bakom Arushaprocessen där freden förhandlades fram. Förhandlingarna ledes av Nelson Mandela och resulterade 2000 i *Arusha Peace and Reconciliation Agreement for Burundi* där ett flertal övergångsrättsmekanismer läggs fram för att komma till rätta med de brott som begåtts (Leclercq, 2017, p. 533). 314 ord

Även fredsprocessen i Burundi har haft ett stort inflytande från internationella aktörer där Tanzania, Uganda och Sydafrika var de drivande krafterna bakom Arushaprocessen där freden förhandlades fram. Förhandlingarna ledes av Nelson Mandela och resulterade 2000 i *Arusha Peace and Reconciliation Agreement for Burundi* där ett flertal övergångsrättsmekanismer läggs fram för att komma till rätta med de brott som begåtts (Leclercq, 2017, p. 533).

4.2 Fallbeskrivning och analys

4.2.1 Sydafrika

I och med valet av Nelson Mandela som president 1994 började diskussionerna på allvar om hur en sanning- och försoningskommission (kommissionen) skulle kunna se ut. I *Promotion of National Unity and Reconciliation Act no.34* (PNURA/No.34), som röstades igenom i parlamentet 1995, slås det fast hur utformningen av kommissionen ska se ut och vilka mandat, mål och syfte de har (Hayner, 2011, p. 27). Det var presidenten i samråd med sin regering som utsåg vilka som skulle sitta i kommissionen (PNURA/No.34, 1995, p. 8) och de utsåg ärkebiskop Desmond Tutu för att leda arbetet (Hayner, 2011, p. 27) PNURA behandlar en mängd aspekter som rör övergångsrättvisa men i enlighet med vårt syfte i denna uppsatts kommer vi att ta upp de mekanismer som är relevanta för oss.

Kommissionens mål var, som namnet antyder, att främja försoning och nationell enighet på ett sätt som står ovanför själva konflikten. Kommissionen ska uppnå detta mål genom att fastställa en så pass sann bild som möjligt av hur konflikten har sett ut från 1960 fram till 1994. Både förövare och offer ska få komma till tals. De har även mandat att undersöka alla grupper och de brott mot de mänskliga rättigheterna de begick under konflikten. Kommissionen har mandat att ge amnesti till ansvariga för brott i utbyte mot att förövaren berättar om dessa brott och kan visa att brotten hade ett politiskt mål. Kommissionen ska under dess arbete skriva en rapport om arbetet och vad de har kommit fram till och denna rapport ska levereras till presidenten med rekommendationer för hur man ska gå vidare. (PNURA/No.34, 1995, pp. 5-6).

Det specificeras i lagen att kommissionen är fristående från regeringen, föregående regeringar och att alla som jobbar inom kommissionen ska arbeta för en politisk oberoende undersökning av konflikten (PNURA/No.34, 1995, p. 26). För att kommissionen skulle kunna uppnå sina mål upprättades ett antal olika utskott, bland annat utskottet för amnesti och utskottet för brott mot mänskliga rättigheter (PNURA/No.34, 1995, p. 5).

Kraven för att få amnesti är tydligt fastställda där det inte räcker med att endast berätta sanningen om de brott man har begått utan det krävs även att man kan visa på att ens brott var politisk motiverade och att man inte utelämnade något som rör dessa brott (PNURA/No.34, 1995, p. 6). Fokuset på amnesti i utbyte mot sanningen i processen kan förklaras med den kulturella tradition som finns i Sydafrika, *ubuntu*, där man fokuserar på tolerans och inte hämnd eller vedergällning (Fjalkowski, 2017, pp. 127-128). Det går även mer i hand i hand med det övergripande fokuset på försoning som finns i PNURA.

För att människor som begått brott skulle se fördelen med att ansöka om amnesti ansågs det viktigt att åtala och döma de som valde att inte göra det. Kommissionen använde även det mandat de hade och höll undersökande förhör bakom stängda dörrar för att i viss mån skrämman människor till att ansöka om amnesti. Som ett led

i detta hölls det i början av processen ett antal rättegångar som ledde till långa fängelsestraff för vissa apartheidledare. Dessa fällande domar fick också fler personer att ansöka om amnesti men ansökningarna avtog när en annan högprofilerad rättegång slutade i ett frikännande (Hayner, 2011, p. 29) Kommissionen sammanfattar i volym två av sin slutgiltiga rapport att personer kopplade till militären är underrepresenterade i amnestiansökningarna med tanke på hur involverade de anses ha varit i konflikten. Detta leder då till att kommissionen har betydligt mindre material som rör militärens aktiviteter än vad de har rörande t.ex. polisens. Det i sin tur gör det svårt att få en så heltäckande bild som möjligt av konflikten (TRC/R/Vol.2, 1998, p. 2).

I slutändan ansökte 7124 personer om amnesti för brott de begått under apartheidåren. Av dessa var det 4500 som i ett första skede fick avslag, de allra flesta då det ansågs att deras brott inte hade ett politiskt motiv. Av de resterande 2624 fick 1167 amnesti och 145 fick delvis amnesti (Hayner, 2011, pp. 29-30).

I volym fem av den slutgiltiga rapporten finns det flera indikatorer på att processen har varit inkluderande. I rapporten slår kommissionen fast att apartheidregimen genom polisen och säkerhetstjänsten är den sida i konflikten som har stått för majoriteten av de brott mot mänskligheten som kommissionen har kartlagt (TRC/R/Vol.5, 1998, p. 212). Men de slår även fast att ingen sida i konflikten är oskyldig till denna typ av brott (TRC/R/Vol.5, 1998, p. 257) I rapporten visar de på hur apartheidregimen och dess allierade och hur ANC och dess allierade alla har begått brott mot mänskligheten i konflikten (TRC/R/Vol.5, 1998, pp. 212, 233-236, 238-239, 243-246).

De visar även på hur samhällsinstitutioner som sjukvård, trossamfund, affärsverksamhet, media och den dömande makten alla hade en roll att spela under apartheidregimen. På ett eller annat sätt har de ett ansvar för de brott som begicks (TRC/R/Vol.5, 1998, pp. 250-254).

Inför att de första fem volymerna av rapporten skulle släppas fick den kritik från både ANC, som inte var nöjda med hur de framställdes, och apartheidregimens sista president de Klerk, som inte var nöjd med att hans namn figurerade i rapporten (Hayner, 2011, p. 31). Vi anser att även detta är en indikator på en inkluderande process, då rapporten var så pass bred och djupgående att den förde fram sådant som de olika sidorna inte ville skulle se dagens ljus.

Men det finns även indikatorer på att processen i viss mån även varit exkluderande, ett exempel på detta är hur 37 ANC ledare, bland dem kommissionens direktör, fick sina amnestiansökningar godkända utan några motprestationer (Hayner, 2011, p. 30).

För att sammanfatta kan vi se att ingen grupp undkommer kommissionens kritik och utpekade mot att alla sidor har begått brott mot mänskligheten. Vi ser även att kommissionen kritiserar civilsamhället vilket visar, enligt det teoretiska ramverk vi har, på en väldigt inkluderande process. Syftet med både amnestierna och kommissionen är genomgående försoning mellan parterna vilket även det kan vara indikator på en inkluderande process. Dock är det viktigt att påpeka att bara för att syftet är inkluderande betyder det inte att själva processen är det. Men i detta fall anser vi att det går att argumentera för att syftet genomsyrade processen och att kommissionens ambition levdes upp till. Även fast syftet med amnestierna kan ses

som inkluderande så kvarstår problematiken med att amnestier i sig har en dubbelsidig natur. Offer till de förövare som fått amnesti kommer aldrig att få sin rättvisa vilket i sin tur är exkluderande.

4.2.2 Sierra Leone

Till skillnad från Sydafrikas process behandlas ramarna för Sierra Leones övergångsrättsprocess i flera olika dokument som alla i viss mån behandlar olika mekanismer.

I Loméavtalet behandlas två av de mekanismer vi har valt att undersöka närmare, amnestier och implementering av en sanningskommission. I avtalet nämns det att en sanningskommission ska grundas för att komma till botten kring vad som har hänt under kriget, skapa en plats där offer och förövare kan mötas och bli hörda. Målet med kommissionen är att skapa förutsättningar för ”*genuine healing and reconciliation*” (S/1999/777, 1999, p. 25). Kommissionen ska även producera en rapport och lämna den till regeringen när de är klara med sitt arbete. Denna rapport ska innehålla rekommendationer för framtiden som regeringen ska implementera (S/1999/777, 1999, p. 25). I *Truth and Reconciliation Commission Act* (TRCA) regleras det mer på detaljnivå hur sanningskommissionen ska arbeta och fungera. I part III har kommissionens övergripande mål specificerats till att bidra med en neutral och opartisk historieskrivning kring inbördeskriget och de brott som begåtts. Kommissionen ska även adressera de behov offren har, bidra till försoning, motverka straffrihet och att se till att de brott som begåtts under kriget aldrig igen upprepas. För att kunna leva upp till dessa mål har de vissa verktyg till sitt förfogande, bland annat att kunna begära ut de dokument de anser sig behöva, kalla relevanta personer att vittna etcetera (TRCA, 2000, p. part.3).

Som vi redan har nämnt behandlas även en amnesti i Loméavtalet. En generell amnesti gavs till alla stridande parter. I avtalet specificeras det att amnestin gäller för alla medlemmar av de stridande grupperna oavsett vilka brott som har begåtts under kriget. I samma artikel av avtalet förbinder sig Sierra Leones regering att garantera att inga juridiska eller officiella undersökningar kommer att inledas mot någon. Denna långtgående amnesti motiveras genom att den kommer att främja freden och försoningen i landet efter konflikten (S/1999/777, 1999, p. 15).

Artikel V behandlar hur man ska integrera RUF i ett brett samarbete för att främja nationell enighet och försoning. Som ett led i detta utser man Sankoh till vice president vilket i sin tur gör att han endast svarar inför presidenten. Under samma artikel förbinder sig regeringen att möjliggöra för andra RUF-medlemmar att utses till ministerposter (S/1999/777, 1999, p. 8). Under artikel IX, där den generella amnestin ges, ges även en specifik amnesti till Sankoh. Även här motiveras det med att det kommer att främja freden (S/1999/777, 1999, p. 15).

Amnestin kommer med en reservation, då FN:s representant vid förhandlingarna la till en bilaga där FN inte accepterar en amnesti för krigsbrott, brott mot mänskligheten, folkmord och andra brott som anses bryta mot internationell folkrätt. Detta framkommer i en resolution från FN:s säkerhetsråd (S/RES/1315, 2000). En vilja från det internationella samfundet att lagföra de

individer som är ansvariga för dessa brott framförs också i samma resolution (S/RES/1315, 2000). Det är denna resolution som ligger till grund för den juridiska delen av Sierra Leones övergångsrättsprocess. I resolutionen tas det upp att Sierra Leones regering har bitt om hjälp av FN att etablera en internationell domstol för att kunna uppnå rättvisa och en hållbar fred och att försoning inte kan uppnås utan juridisk rättvisa (S/RES/1315, 2000). Denna begäran om hjälp med att etablera en internationell domstol kom efter att RUF återupptagit stridigheterna efter att man hade signerat Loméavtalet (Hollis, 2015, p. 24).

Special Court for Sierra Leone (SCSL) upprättades 2002. Det var inte en ren internationell domstol utan en hybriddomstol mellan FN och Sierra Leone (Kerr, 2017, p. 60). I artikel 1 i domstolens stadgar står det att ska undersöka och åtala de personer som är ytterst ansvariga för kriget. För att komma runt den amnesti som gavs i Loméavtalet listas ett antal brott i artikel 2-4 som amnestin inte gäller. I artikel 10 slås det fast att om man faller inom domstolens ram för personer att åtala och har begått eller varit ansvarig för dessa brott så gäller inte någon amnesti som getts. Det specificeras även i artikel VI att statsöverhuvuden och medlemmar av regeringen inte åtnjuter någon immunitet (SCSL, 2002).

Detta leder i förlängningen att domstolen har möjlighet att åtala ledande personer som annars skulle vara skyddade av amnestin och immuniteten från Loméavtalet. I slutändan åtalades och dömdes sju rebelledare och två ledare från en regeringstrogen millis. (Hollis, 2015, pp. 26-27).

I sanningskommissionens slutgiltiga rapport från 2004 läggs skulden på konflikten på institutionella faktorer. Det faktum att ingen institution var stark nog att hålla regeringen ansvarig och att den politiska eliten var mer intresserad av att berika sig själva ledde till förhållanden där våld regerade (WTT/Vol.2, 2004, p. 27). Detta i kombination med att kommissionen lägger skulden för den utbredda plundring och brott mot mänskligheten på alla väpnade grupper, inklusive regeringen (WTT/Vol.2, 2004, p. 28), är en indikator på en inkluderande process utifrån de mål kommissionen hade. En annan indikator på att processen kan ses som inkluderande är hur ex-kombattanter från båda sidor upplevde kommissionens arbete som positivt (ICTJ, 2002).

Utifrån vad som ovan redogjorts för framstår det som att kommissionen i stor utsträckning haft en inkluderande natur. Etablerandet av mötesplatser, där fördetta kombattanter och offer från alla sidor hade möjlighet att göra sig hörda, samt den neutrala och faktabaserade historieskrivning som bedrevs är båda exempel på inkluderande mekanismer. I sin rapport lägger kommissionen dessutom skuld på samtliga stridande parter, något som både visar på att kommissionens ursprungliga syfte efterlevdes och på en inkluderande process.

De amnestier som utfärdades i samband med Loméavtalet var heltäckande, vilket vid första anblick pekar på en mer inkluderande natur hos mekanismen. Även integreringen av RUF in i den politiska sfären är ett steg i denna riktning. I och med amnestiers dubbelsidiga natur innebär den totala inkludering i praktiken även ett stort steg mot exkludering, då samtliga offer skulle exkluderas från att få sin rättvisa skipad. I och med FN:s protest samt återupptagningen av stridigheter förlorade de värsta förövarna dock sin amnesti och flera blev åtalade och dömda. Även om domstolen hade som syfte att pröva samtliga ansvariga parter som misstänktes för

folkrättsbrott var majoriteten av de som prövades från rebellsidan och ingen från regering.

För att summera är vår tolkning att övergångsrättvisprocessen att den överlag var inkluderande i sin natur. Den data vi granskat om kommissionens arbete visar på mycket inkluderande tendenser och även de andra undersökta mekanismerna hade inkluderande inslag.

4.2.3 Burundi

Arbetet mot en sannings- och försoningskommission (kommissionen) i Burundi påbörjades genom Arusha Peace and Reconciliation Agreement for Burundi, vilken innebar starten på fredsprocessen (APRAB, 2000, p. 17). Enligt avtalet skulle kommissionen samla in information och etablera en sanning gällande de våldsbrott som utförts sedan Burundis självständighet 1962 fram till avtalets ingående, peka ut ansvariga och offer, erbjuda förslag på hur statliga institutioner bättre kan verka för försoning efter kommissionens jobb avslutats, samt att förtydliga och bidra till en ny historieskrivning, för att skapa en mer enad tolkning mellan alla folkgrupper (APRAB, 2000, p. 23). Vem som helst från Burundi skulle kunna kandidera eller nominera kommissionärer varav elva personer därefter tillsätts av den övergångsregering som, enligt avtalet, skulle etableras efter avtalets ingående (APRAB, 2000, pp. 23-24). Avtalet påpekade även att kommissionen skulle arbeta självständigt från andra institutioner och ha friheter att välja tillvägagångssätt (APRAB, 2000, p. 24).

Även om avtalet godkändes och landet rörde sig allt mer mot fred allteftersom fler rebellgrupper återintegrerades i samhället och politiken, etablerades ingen kommission (Leclercq, 2017, p. 534). En uppföljningsrapport konstaterade behovet av dels en kommission dels en rättslig institution att hantera brott som begåtts (A/HRC/30/42/Add.1, 2015, pp. 6-7). Efterföljande regeringars prioritet var dock till synes att etablera kommissionen och fokusera på sanning och förlåtelse, samtidigt som andra övergångsrättvisemekanismer – särskilt juridisk rättvisa i form av en tribunal – sattes åt sidan (A/HRC/30/42/Add.1, 2015, p. 6, Jamar, 2015, p. 181). Jamar (2015, p. 181) menar att detta bland annat kan bero på att ett antal högt uppsatta politiska aktörer riskerar dömas för brott de begått under kriget och tidigare om ett rättssystem upprättas för att hantera brott begångna under denna period.

Ett flertal lagförslag för etablerandet av kommissionen har tagits fram sedan Arushaavtalet ingicks (A/HRC/30/42/Add.1, 2015, p. 7, Jamar, 2015, p. 182). I maj 2014 antogs slutligen lagen (No. 1/18) om etablerandet av kommissionen, som kraftigt skiljer sig från det ursprungsförslag som presenterades i Arushaavtalet. Kommissionens kompetenser har förändrats till att nu framförallt verka för benådning och försoning, etablerandet av minnesplatser, förhindrandet av framtida förbrytelser samt omskrivningen av historien. Representationen skiljer sig i den slutgiltiga lagen, minst fyra utav kommissionärerna måste vara kvinnor och en från

Batwa-gruppen. En färdig lista av de elva blivande kommissionärerna utifrån de 33 kandidaterna läkte ut redan innan den nationella församlingen hade röstat om dem (Leclercq, 2017, p. 542). Detta i kombination med den totala avsaknaden av representation från NGO:s ha genererat kritik och misstro (A/HRC/30/42/Add.1, 2015, p. 8).

Under förhandlingar om eldupphör mellan Burundis regeringar och diverse rebellgrupper erbjöds temporär immunitet. Även den, under konflikten, sittande regeringen och dess trupper erbjöds detta (Leclercq, 2017, p. 538). Enligt fredsavtalen var syftet med den temporära immuniteten att möjliggöra för politiska ledare som levde i exil att återvända utan risk att bli åtalade (A/HRC/30/42/Add.1, 2015, p. 10). Den temporära immunitet som erbjöds har i praktiken inneburit amnesti, då immuniteten först skulle sluta gälla efter det att både kommissionen och den särskilda tribunalen avslutat sina respektive arbeten, något som, som redogjorts för ovan, starkt motarbetats av de styrande i Burundi. Kommissionen etablerades efter många års förhandling genom lagen No. 1/18 år 2014, och tribunalen har aldrig existerat (Leclercq, 2017, pp. 538-539).

Benådning ska enligt lagen ske genom att offer själva kan erbjuda den till förövare som efterfrågar den och uttrycker ånger för sina ageranden (A/HRC/30/42/Add.1, 2015, p. 7). Incitamenten för högt uppsatta politiker och tjänstemän att söka benådning, eller ens vittna, inför kommissionen är mycket låga, då många utav dem redan i praktiken har fått amnesti (Leclercq, 2017, pp. 542-543). Benådningar från offren riskerar att få en rättslig effekt, likt amnestier, även om lagen (No. 1/18) inte uttryckligen redogör för detta (A/HRC/30/42/Add.1, 2015, p. 8).

Under Arushaavtalet skulle en särskild rättslig mekanism etableras i syfte att hantera brott mot mänskligheten, folkmord och krigsbrott. Som ovan redogjorts för har ingen sådan mekanism implementerats, utan har förblivit ett tomt löfte från Burundis sida. Under rådande burundisk lag kan enbart brott begångna efter 2003 lagföras, vilket exkluderar i stort sett hela inbördeskriget samt tidigare folkrättsliga brott (A/HRC/30/42/Add.1, 2015, pp. 10-11). Det har framkommit att folk med kopplingar till säkerhetstjänsten även efter konfliktens avslutande har varit kopplade till politiskt motiverat våld och mord och att få rättsliga påföljder märkts av. Detta visar på en ansvarsfrihet från statens sida (Taylor, 2014, pp. 198, 204). Utdelandet av fler immuniteter efter det att fredsavtalen slöts visar även det på en ansvarsfrihet (A/HRC/30/42/Add.1, 2015, p. 12). Enligt lagen (No. 1/18) om etablerandet av kommissionen ska inga beslut gällande en framtida särskild tribunal eller annan rättslig mekanism beslutats om innan dess att kommissionen avslutat sitt arbete (A/HRC/30/42/Add.1, 2015, p. 12).

Vid slutpunkten av denna undersökning, det vill säga 2015, hade kommissionen ännu ej hunnit påbörja sitt arbete, och vi kan därmed inte med redogöra för deras arbete. Utifrån det rådande läget i Burundi samt från observatörers oro gör vi dock försök till antaganden.

Vid Arushaavtalets ingående presenterades en bild av kommissionens utformning, vilken generellt kan anses ha inkluderande drag, med syfte att peka ut ansvariga och offer samt att skriva en enad historia av Burundi. Även dess

självständighet och öppenheten i tillsättningsprocessen av kommissionärerna indikerar en inkluderande natur.

Det faktum att dess etablerande under lång tid motverkades, samt nya fokus och mandat innebar dock att den i praktiken blir mer exkluderande. Genom att inte peka ut ansvariga och samtidigt lägga det på offren att benåda sina egna förövare visar kommissionen redan innan dess start på en betydligt lägre grad av inkludering.

Amnestier har, som nämnts ovan, inte använts i Burundi, utan man har istället utfärdat temporära immuniteter, som de facto kommit att innebära amnestier. Vid fredsavtalens ingående erbjöds samtliga stridande parter dessa immuniteter. Något som å ena sidan pekar på inkludering och å andra sidan exkludering, med tanke på amnestiers dubbelsidiga natur. Utfärdandet av immuniteter har dock fortsatt efter konflikten, särskilt till regeringspartiernas allierade, vilket indikerar en tydligare rörelse mot en exkluderande natur. Vår tolkning är att dessa motverkar dels potentiella rättsprocesser dels incitament att vittna inför kommissionen, vilket återigen pekar på en exkluderande process.

Slutligen har den rättsliga övergångsrättvisemekanismen präglats av exkludering. Ingen tribunal har etablerats, eller verkar ens vara i förhandlingsfasen. De brott som över huvud taget kan behandlas är brott som begåtts efter 2003, det vill säga vid slutet av inbördeskriget och efter den period då de värsta brott begicks. De temporära immuniteterna är ytterligare en faktor som motverkar att rättvisa skipas och om kommissionens benådningar skulle visa sig ha rättslig effekt blir det svårare ändå. Mycket pekar dessutom på att den huvudsakliga anledningen bakom både amnestier och den ickeexisterande rättsinstansen är regeringspartiernas intresse att behålla makten och undslippa rättsskipning emot dem.

För att summera är vår tolkning av Burundis övergångsrättviseprocess att den i stor grad varit och fortsätter vara exkluderande. De få indikatorer på inkluderande element verkar i stort sett uttraderats.

5 Slutsats

Vi har i denna uppsats undersökt hur vida det finns en korrelation mellan övergångsrättnas inkluderande respektive exkluderande natur och graden av frihet. Vi hade även två hypoteser som vi har testat, nämligen *En mer inkluderande övergångsrättnasprocess leder till mer frihet* respektive *en mer exkluderande övergångsrättnasprocess leder till mindre frihet*.

I fallet med Sydafrika anser vi att denna korrelation i högsta grad finns och att vår hypotes stämmer. Vi har visat på att Sydafrikas övergångsrättnasprocess i stor utsträckning var av en inkluderande natur och dess grad av frihet på frihetsskalan är fri. Detsamma gäller med fallet Burundi där vår hypotes visade sig stämma. Burundis övergångsrättnasprocess visade sig vara av exkluderande natur och dess grad av frihet är icke-fri. När det gäller Sierra Leone anser vi att vår hypotes inte stämmer i samma utsträckning, då vi har visat på hur Sierra Leones övergångsrättnasprocess hade en något mer otydlig natur, även om vi i slutändan fann den vara inkluderande samtidigt som landet bara placerar sig som delvis fri.

När det gäller vår frågeställning: *Varför blir vissa post-konfliktsamhällen mer fria och andra mindre?* Har vi funnit att en korrelation existerar men vi kan på inga grunder påstå att den är kausal. En myriad olika faktorer kan ligga bakom ländernas respektive placeringar på frihetsskalan, där övergångsrättnas natur endast är en i mängden. Forskning på övergångsrättna är fortfarande i ett tidigt stadium och det krävs mer forskning för att finna tydligare kausala samband inom området.

6 Referenser

A/HRC/30/42/Add.1, 2015. *United Nations General Assembly - Human Rights Council*. [Online]

Available at: <https://undocs.org/a/hrc/30/42/add.1>

[Använd 8 1 2020].

APRAB, 2000. *Arusha Peace and Reconciliation Agreement for Burundi*. [Online]

Available at:

https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/BI_000828_Arusha%20Peace%20and%20Reconciliation%20Agreement%20for%20Burundi.pdf

[Använd 7 1 2020].

Fjalkowski, A., 2017. Amnesty. i: O. Simic, red. *An Introduction to Transitional Justice*. New York: Routledge, pp. 113-137.

FN, 2010. *Guidance Note of the Secretary-General. United Nations Approach to Transitional Justice*. [Online]

Available at: https://www.un.org/ruleoflaw/files/TJ_Guidance_Note_March_2010FINAL.pdf

[Använd 16 12 2019].

Freedom House A, 2006. *Report Freedom in the World 2006 South Africa*. [Online]

Available at: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2006/south-africa>

[Använd 16 12 2019].

Freedom House B, 2015. *Report Freedom in the World 2015 Sierra Leone*. [Online]

Available at: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2015/sierra-leone>

[Använd 16 12 2019].

Freedom House C, 2016. *Report Freedom in the World 2016 Burundi*. [Online]

Available at: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2016/burundi>

[Använd 16 12 2019].

Hayner, P. B., 2011. *Unspeakable Truths. Transitional Justice and the Challenge of Truth Commissions*. 2:a red. New York: Routledge.

Hollis, B. J., 2015. Evaluating the Legacy of the Special Court for Sierra Leone. i: K. Ainley, F. Rebekka & C. Mahony, red. *Evaluating Transitional Justice. Accountability and Peacebuilding in Post-Conflict Sierra Leone*. New York: Palgrave Macmillan, pp. 19-35.

ICTJ, 2002. *Ex-Combatant Views of the Truth and Reconciliation Commission and the Special Court in Sierra Leone*. [Online]

Available at: <https://www.ictj.org/sites/default/files/ICTJ-SierraLeone-Combatants-TRC-2002-English.pdf>

[Använd 21 12 2019].

- Jamar, A., 2015. *Transitional Justice Battlefield: Practitioners Working around Policy and Practice in Rwanda and Burundi* University of Sussex. [Online]
Available at: <http://sro.sussex.ac.uk/id/eprint/65800/1/Jamar%2C%20Astrid.pdf>
[Använd 21 12 2019].
- Jarstad, A. K., 2008. Dilemmas of war-to-democracy transitions: theories and concepts. i: A. K. Jarstad & T. D. Sisk, red. *From War to Democracy. Dilemmas of Peacebuilding*. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 15-37.
- Jarstad, A. K. & Sisk, T. D., 2008. Introduction. i: A. K. Jarstad & T. D. Sisk, red. *From War to Democracy. Dilemmas of Peacebuilding*. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 1-15.
- Kerr, R., 2017. International Criminal Justice. i: O. Simic, red. *An Introduction to Transitional Justice*. New York: Routledge, pp. 47-69.
- Lambourne, W., 2014. What are the Pillars of Transitional Justice? The United Nations, Civil Society and the Justice Cascade in Burundi. *Macquarie Law Journal*, Volym 13, pp. 41-60.
- Leclercq, S., 2017. Injustice through Transitional Justice? Subversion Strategies in Burundi's Peace Process and Postconflict Developments. *International Journal of Transitional Justice*, 11(3), pp. 525-544.
- Mihr, A., 2017. An introduction to transitional justice. i: O. Simic, red. *An introduction to transitional justice*. New York: Routledge, pp. 1-29.
- MSB, 2013. *Säkerhetspolitik*. [Online]
Available at: <http://www.sakerhetspolitik.se/globalassets/pdf/varldskartan-arkiv/sierra-leone-fordjupning.pdf>
[Använd 6 1 2020].
- Nationalencyklopedin, apartheid, 2019. *Nationalencyklopedin*. [Online]
Available at: <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/apartheid>
[Använd 5 1 2020].
- Nationalencyklopedin, bantustan, 2019. *Nationalencyklopedin*. [Online]
Available at: <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/bantustan>
[Använd 5 1 2020].
- Nationalencyklopedin, Sydafrika, 2019. *Nationalencyklopedin*. [Online]
Available at: <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/sydafrika>
[Använd 5 1 2020].
- PNURA/No.34, 1995. *Promotion of National Unity and Reconciliation Act, No. 34*. [Online]
Available at: <https://www.justice.gov.za/legislation/acts/1995-034.pdf>
[Använd 21 12 2019].
- Reiter, A. G., 2017a. Measuring the success (or failure) of transitional justice. i: O. Simic, red. *An introduction to transitional justice*. New York: Routledge, pp. 269-284.

Reiter, A. G., 2017b. The development of transitional justice. i: O. Simic, red. *An Introduction to Transitional Justice*. New York: Routledge, pp. 29-47.

S/1999/777, 1999. *Lomé Peace Agreement*. [Online]

Available at:

https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/SL_990707_LomePeaceAgreement.pdf

[Använd 21 12 2019].

S/RES/1315, 2000. *United Nations Security Council*. [Online]

Available at: [https://undocs.org/en/S/RES/1315\(2000\)](https://undocs.org/en/S/RES/1315(2000))

[Använd 7 1 2020].

SCSL, 2002. *Statute of the Special Court for Sierra Leone*. [Online]

Available at: <http://www.rscsl.org/Documents/scsl-statute.pdf>

[Använd 21 12 2019].

Taylor, D., 2014. Transitional justice and the TRC in Burundi: avoiding inconsequential chatter?. *Contemporary Justice review*, 17(2), pp. 195-215.

Thoms, O. N. T., Ron, J. & Paris, R., 2010. State-Level Effects of Transitional Justice: What Do We Know?. *The International Journal of Transitional Justice*, 4(3), pp. 329-354.

TRC/R/Vol.2, 1998. *Truth and Reconciliation Commission of South Africa Report Volume 2*. [Online]

Available at: <https://www.justice.gov.za/trc/report/finalreport/Volume%202.pdf>

[Använd 21 12 2019].

TRC/R/Vol.5, 1998. *Truth and Reconciliation Commission of South Africa Report Volume 5*. [Online]

Available at: <https://www.justice.gov.za/trc/report/finalreport/Volume5.pdf>

[Använd 21 12 2019].

TRC/R/Vol.6/S5, 2003. *Truth and Reconciliation Commission of South Africa Report Volume 6 Section 5*. [Online]

Available at: https://www.justice.gov.za/trc/report/finalreport/vol6_s5.pdf

[Använd 21 12 2019].

TRCA, 2000. *The Truth and Reconciliation Commission Act*. [Online]

Available at: <http://www.sierra-leone.org/Laws/2000-4.pdf>

[Använd 21 12 2019].

UCDP, Burundi, 2019. *Uppsala Conflict Database Program*. [Online]

Available at: <https://ucdp.uu.se/conflict/287>

[Använd 7 1 2020].

World Encyclopedia, Burundi, 2004. *Oxford Reference*. [Online]
Available at: <https://www-oxfordreference-com.ludwig.lub.lu.se/view/10.1093/acref/9780199546091.001.0001/acref-9780199546091-e-1806>
[Använd 7 1 2020].

World Encyclopedia, South Africa, 2004. *Oxford Reference*. [Online]
Available at: <https://www-oxfordreference-com.ludwig.lub.lu.se/view/10.1093/acref/9780199546091.001.0001/acref-9780199546091-e-10869?rskey=WqDXgW&result=7>
[Använd 5 1 2020].

WTT/Vol.2, 2004. *Witness to Truth - Volume Two (Chapter 2: Findings)*. [Online]
Available at: http://www.sierraleonetr.com/index.php/view-the-final-report/download-table-of-contents/volume-two/item/witness-to-the-truth-volume-two-chapter-2?category_id=12
[Använd 21 12 2019].

